

UKA 2018/14
12. november 2018
Bentiaraq Ottosen

Nunanut allanut tunngasutigut naalackersuinikkut ingerlatsineq pillugu nassuiaat 2018.

(Ilinniartitaanermut, Kultureqarnermut, Ilageeqarnermut Nunanut Allanullu Naalackersuisoq)

Nuna isorartooq issittup imartaani nunanilu tamalaani soqutigineqarluinnartooq inuuffigaarput, pinngortitap tunissutaanik uumassusilimmik aamma pisuussutinik uummaatsunik pisuussuteqarnerput tulluusimaarutissaraagut.

Avatangiisitta mingutsinnginnissaanik siunnerfeqarluta annertuumik politikikkut sinaakkusersugassaraarput, nunarpummi isorartooqaaq pinngortitarsuaq puigugassaanngitsoq tunissutitut isigalugu kinguaassatta nuna manna nukittoq nangittussaavaat.

Nunarput siunissami naalagaaffinngussaaq, pingaaruteqaqaarli nunatsinni avammullu attaveqaasersornitsigut nunani tamalaani suleqateqarnissarput. Ullumikkut killiffitta takutippaa nunarsuarmioqataanermut qanoq nunani tamalaani suleqateqarnerput eqaatsigisoq, niueqatigiinneq eqqaaneqarsinnaavoq. Siunissaq ungasinnerusoq eqqarsaatigalugu imaatigut, silaannakkullu angallannerup annertuseriarnissaa qularinngilarput, avammullu attaveqaasersornitsinni iluaqutissaraarput pingaarutilimmik inissisimanerput pillugu.

Aallartitaqarfiit amerleriarnissaat siunissami orniginartuuvoq, tassami attaveqaatitigut niuernitsinni pingaaruteqarluinnarmat. Soorlu Amerikap nunavittaani niueqateqarsinnaanikkut periarfissat atorluarnerasigut, NAFTA atorlugu USA, Canada, Mexico peqatigalugit niueqatigiinneq ingerlanneqalertuuppat. Niuerneq eqaatsoq atorlugu nunarsuarmioqatitsinnut niuernissarput pituttugaangitsumik kiffaartuussinissamik niuernikkut isumaqatigiissuteqartumik nunarput aallaaviusariaqartoq isumaqarpugut, periarfissarli ataasiuvoq nunarsuarmut ammaasussaq. Soorunalimi aamma niuerneq kangitsinnut periarfissaalluarpoq, tamakku tamarmik ukiuni kingullerni nalilersorneqaqattaarsimapput periarfissanilli ujartuisoqartarnera ilisimavarput. Isumaqarpugulli tamanna uukkatarineqarluartariaqartoq niuernerup annertusisamik nunatsinni anersaaqalernissaa anguniarlugu.

Nunani allani aallartitaqarfiit eqqaaginnarsinnaavagut, soorlu Washington D.C-imi sinniisuutitaqarfik aamma Bruxells-imi sinniisuutitaqarfik qanoq nunatsinnut iluaqutaatigisimaneri niuernikkullu eqaannerusumik nunatsinnut tamaviaartitsimaneri annertuumik iluaqutigaaqut, aamma issittumi sakkutooqarnerup sillimaniarnerullu aqqissuusaanerannik iliuseqarsimanerat pingaaruteqaqaaq.

Saniatigulli Reykjavik-imi sinniisuutitaqarfik aallarteqqammertoq qanimut pissanganarluinnartumik suliaqalissasoq maluginiarparput. Assartuussinissamik pituttugaasumik kiffartuussinissamik isumaqatigiissuteqarnissap avammut ammassavaatigut, soorlu Island aqutugalugu imaatigut assartuusineq pilersaarutigineqartoq nunatsinnut iluaqutaalluinnassasoq ilimagivarput, tamanna annertuumik nunatsinni alloriartitsisinnaanera avaqqunneqarsinnaanngilaq. Takornariaqarneq aamma pitsaannerusumik silaannakkut angallannermi attaveqasersornissaq Island aqutugalugu pingaaruteqarluinnarpoq.

Aalisarnerup saniatigut avammut tunisassiornerup nunatsinni suliffissaqartitsiuarnissaa pingaaruteqarluinnarpoq, imminut pilersornerulernissatsinnik siunnerfeqarnerput assersuutitut taasinnaavarput. Taavalu oqartussaaffinnik annertuumik tigusiartuarnissatsinni nunatut namminiilivikkiartuarnissamat piareersaanissaq aallartisaqqillugu nangeqqinnissaa pingaaruteqaqaaq. Inuussutissalerinermik oqartussaaffik angerlaanissaanut alloriartariaqarpugut siunissaq qaninnerusooq eqqarsaatigalugu inuussutissarsiornerup imminut pilersornerulernermik kinguneqartitsisumik siunertaqarnissaa anguniarlugu.

Avammut niuorneq pitsaannerusumik politikikkut sinaakkuteqartariaqartoq isumaqarpugut, niuernermi imaanangissinnaasartoq ilisimavarput. Taamaattumik pitsaannerusumik niuernikkut inuussutissarsiuteqartut qularnaarinnittunngorlugit qitiusoqarfimmiit aqutsineq annikillisinneqarnissaa isumaqarpugut.

Kalaallit Nunaat naalagaaffeqatigiinnerup aqqani Qallunaat Naalagaaffiat aamma Savalimmiut peqatigilluarnerasigut imminut killiffissiortarnerat iluaqutaalluinnarpoq, imartatta nakkutigeqqissaarnissaanut aamma sakkutooqarnikkut sillimaniarneq sakkortusisamik inissinneqarnissaa isumaqarpugut, tassami Atlantikup avannaata imartaani inissisimavugut, sumiluuniit pinngitsoorneqarsinnaanngitsumik angallavimmiilluta inissisimanerput atorluartariaqarparput.

Nunarsuatsinni silaannaap kissatsikkiartornera ilutigalugu nunani tamalaani malinnaavigeqqissaarneqarnerput atorluarnissaa pisariaqarpoq, isumaqaratta annertusisamik sillimaniarneq aqutugalugu tamanna ingerlanneqartariaqartoq. Nunarsuatsinni pisariaqartinneqartoq mingutsitinngitsumik innaallagissiorneq uukkatarineqartarpoq, tamannali nunatsinni atorluaanitsinnut erngup nukingata innaallagissiornermut 67,5%-ip missaaniittoq atorsinnaagipput ilisimavarput. Naalakkersuinikkummi ilisimavarput 2030-i nallertinnagu periusissiamik pilersarusiortoqassasoq mingutsitinngitsumik innaallagissiorneq nunatsinni atorneqassasoq, tamanna atorluartariaqarparput avammut niuernikkut iluaqutaalluarnissamat.

Brexit nunatsinnut equinerlussinnaanera ilisimavarput, tuluit nunaat niuernikkut annertuumik aalisarnikkut iluaqutaalluortoq ernumanartumiitparput, tamanna pinngitsoorniarlugu suleqatigiinneq eqaatsoq ujartorneqarpoq. Imaatigut assartuusineq eqqarsaatigalugu iluarsartuusseqinnissaq pingaaruteqaqisoq siunissami qaninnerusumi iluatsitsiffiunissaa ilimagaarput, tamannalu annertuumik nunatsinnut niuernikkullu ataqatigiinnerusumik iluanaarutaalissamat.

Taamatut oqaaseqarluta, nunanut allanut naalackersuinikkut nassuiaat ilalparput tusaatissatullu tigullugu.